

Óli Krisjan Debess, bóndi og formaður í Bóndafelagnum: — Vit mugu fara grundleggjandi til verka

Óli Krisjan Debess, bóndi og formaður í Bóndafelagnum:

Tað almenna má lata størri studning til landbúnaðin

Í síðstu viku frættist, at kraftfóðurprísurin er uppfarin við umleið 30%. Vit hava nú fingið upplýst, prishækkanin verður ikki rættuliga so stór, men hon kemur í hvørt fall at liggja um tey 20%. Saman við øðrum prishækkanum sum t.d. á olju kemur henda nýggja prishækkanin at verða ein eyka byrða hjá landbúnaðinum, sum frammanundan hevur trupult við at fáa endarnar at rækka saman. Tað er so nyttuleyst at skula konkurera við innfluttar vørur, sum fáa stór tilskot heimanífrá.

— Skulu vit økja um framleiðsluna av búnaðarvørum í Føroyum, so er tað tíverri soleiðis, at vit ikki sleppa undan hesum ólukklu studninginum frá tí almenna. Sum stóðan er í dag má hesin studningur økja enn meira.

Hetta sigur Óla Kristian Debess, bóndi og formaður í Bóndafelagnum í samrøðu við Sosialin. Vit hava skifti orð við hann um tær stóru prishækkingarnar á kraftfóði og um støðuna hjá landbúnaðinum í dag.

Óla Kristian Debess: —Ein vøkstur í kraftfóðurprísinum uppá 20 til 30% fer at fælast hjá bóndunum, tí kraftfóður er ein rættuliga stóru partur av kjøt- og mjólkframløsluni í dag.

Tað hevur tó eisini verið ein lutvis stór hækking á øllum brúksvørum til landbúnaðin hesa seinastu tíðina. Tøðini eru vørðin munandi dýrari, somuleiðis maskinur, amboð o.a. Eisini gongur prístalið upp.

Mjólkinn og prístalið

— Mjólkprísurin er ikki bundin at prístalinum. Skuldi hann verið tað?

— Eg haldi ikki, at mjólkprísurin skal bindast til prístalið. Eg trúgvi ikki, at ein og hvør garður kann hava sín rentabilitet í lagi við at binda hann til prís. Tað eru so nógv onnur viðurskipti, sum gera seg galdandi, og prístalið er jú bundið til ávísar brúksvørur.

— Hvussu eiga tá bøndurnir at fáa endurgjald fyrri tær stóðugt hækkingar útreiðslurnar?

— Tað eru tveir vegir at ganga. Antin at seta

prísinn upp, ella at tað almenna letur pening til forbrúkið.

— Men kunnu bøndurnir tá uttan at spyrja nakran eftir taka meira fyrri mjólkina?

— Tað kunnu teir ikki, tí tað er ein prísásetingarnavnnd fyrri mjólk, sett av landsstýrinum, sum skal áseta prísinn. Hon hevur sett henda prís til framleiðaran í nøkur ár og ásetur prísinn eftir, hvørjar útreiðslur mjólkframløslarin hevur.

— Hevur hesin prísur tá fylgt teimum hækkingar útreiðslunum?

— Vit mugu ásanna, at prísurin til mjólkframløslaran hevur ikki fylgt gongdini annars. Men prísnevdin hevur ikki havt nakað haldgott grundarlag til at seta prísinn eftir.

Ov lítið rokn-skapartilfar

— Hvussu skal tá farast til verka fyrri at bota um hesi viðurskipti?

— Skulu vit loysa trupulleikarnar hjá landbúnaðinum, so mugu vit fara grundleggjandi til verka. Vit mugu fáa til vega upplýsingar, sum siga okkum, hvat er neyðugt at gera fyrri at fáa tann prís, sum kann upphalda eini náttúrligari inntøku í mun til arbeiði.

Tað, sum ger tað eitt sindur trupult at seta skjótið á, er, at vit hava lítið av rokn-skapartilfari innan føroyska landbúnaðin. Her kundu vit lært av norðmonnum, sum út frá rúgvismiklum rokn-skapartilfari hava gjørt modelbrúk í ymsum stöðum. Útrá hesum modelbrúki verður studningurin latin.

Nýggju bøndurnir verst fyrri

— Tær stóðugt vaksandi útreiðslurnar raka serliga teir nýggju bøndurnar meint. Hver skal taka stig til, at hesir bøndur fáa endurgjald?

— Hesin spurningurin hevur verið frammi í Bóndafelagnum fleiri ferðir, og tað er klárt, at hann verður lagdur á borðið til samráðingar í næstum. Bóndafelagið gongur inn fyrri, at vit fara at undirbyggja eitt krav fyrri sjálfvæn landbúnaðin, soleiðis at møguleikar skapast fyrri, at menn fáa eina sámliga lön í hesi vinnuni eisini. Men vit mugu minnst til, at hetta er eitt størri arbeiði.

— Men hevur tað ikki skund at fáa gongd á hetta arbeiði?

— Tað hevur tað avgjort. Men spurningurin hevur verið frammi yvirfyri politikarunum fyrr. Tað er tó klárt, at vit fyrst mugu semjast við politikararnar um, á hvørjum grundarlag vit skulu gera hetta arbeiði.

Almenna má gjalda meira

— Miðjað verður frá almennari síðu móti at menna landbúnaðin. Men er tað rætt, at teir einstaku bøndurnir sjálvir skulu standa fyrri øllum útreiðslunum til at byggja fjós og velta úr nýggjum? Átti ikki heldur tað almenna t.d. at gildið størri part av nýdyrkingini?

— Tað er púra rætt, at studningurin er ov lítill. Politikararnir hava eisini havt lindi til heldur at

leggja studningin á ta lidnu vørna enn at leggja hann á tey ymsu líðini í framleiðsluni, soleiðis sum tað verður gjørt aðra staðni.

Skulu vit økja framleiðsluna, so má loysast úr lagdi nógv staðni, soleiðis at flest møguligir garðar kunnu koma í gongd. Tó er tað so, at tey nýggju brúkin ganga rættuliga tungt. Her er tað so spurningurin, um uppbyggingin hjá jarðarráðnum hevur verið tann rætta.

Kappast við »kuns-tigan« innflutning

— Nú letur landið rættuliga stóran studning til fiskivinnuna og nakað til landbúnaðin. Men er tað eingin annar máti at útbyggja landbúnaðin enn við almennum studningi?

— Tianverri, eg dugi ikki at siggja nakran annan møguleika. Tann reelli framleiðsluprísurin á føroyskum búnaðarvørum er vørðin so stórur, at eg vildi hildið, at sjálvt politikararnir munnu halda hann vera ov høg.

Vit mugu eisini gera okkum greitt, at tað eru ikki reellir prísir, sum eru á teimum innfluttu búnaðarvørnum. Hesar vørur fáa stór tilskot í framleiðslulundunum, soleiðis, at vit verða ikki færi fyrri at kappast við tær í prisi.

Tvey feløg

— Búnaðarmenn hava fleiri áhugafeløg, eitt nú Búnaðarfelagið og Bóndafelagið. Hevði tað ikki tænt tykkara áhugamálið betri, um tit

bert høvdu eitt felag og stóðu tit ikki tá nógv sterkari úteftir?

— Uppgávan hjá Bóndafelagnum er at arbeiða fyrri limir sínar í øllum viðurskiptum — kanska serliga har ábøtur eru neyðugar. Búnaðarfelagið hevur fyrri ein part somu uppgávu, men hevur tað eisini handil um hendi. Tað hevði uttan iva verið náttúrligt, at hesi feløgini vóru eitt felag.

— Men hevur nakað verið gjørt fyrri at leggja saman?

— Tað hevur verið frammi fleiri ferðir, men nakað veruligt er ikki gjørt við tað enn. Tað er tó klárt, at møguleikin er til staðar.

Stimbrar ikki aðrar

— Vit skulu menna landbúnaðin og fáa nýggjar menn í gongd siga politikararnir. Men tann gongdin, sum er innan hesa vinnu í dag, alt annað enn stimbrar nýggjar búnaðarmenn at fara til verka.

— Tað er rætt, at so er. Tað ljóðar ikki, at her eru nakrir pengar at vinna. Eg meini, at orsøkin til at framleiðslan í dag ikki er størri enn hon er, er tann, at menn hava verið ov afturhaldandi við ilögum til landbúnaðin — sjálvt um nokk so nógv fjós eru bygd seinastu 20 árin.

— Eitt er at fáa lön fyrri arbeiði. Men er tað ikki eisini ein mannarættur at hava fritt?

— Tað er tað so avgjort. Norðmenn hava fingið eina skipan viðvíkjandi fritt og frittíðarløn, har tað er staturin, sum rindar hesar útreiðslurnar, so tær ikki verða lagdar omaná

framleiðsluprísinn. Ein búnaðar politikkur sum heild má skapast fyrri, at vit kunnu bota um hesi viðurskipti.

— Vil tað siga, at als eingin búnaðarpolitikkur verður ferdur?

— Nú er tað so, at vit hava ikki nakað fullfiggjað tilfar sum grundarlag fyrri ein búnaðar politik, men hartil er at siga, at tað er ikki ómøguligt at fáa hetta til vega.

Arbeiðir og tungt og seint

— Sum tað skilt er tað m.a. uppgávan hjá Bóndafelagnum at leggja fram uppskot til ein tilkan politik. Men hevur tað ikki skortað uppá vilja og uppskot og arbeiði Bóndafelagið ikki ov tungt og seint?

— Uppskot hava manglað frá øllum síðum. Tað kann nokk sigast, at felagið arbeiðir ov tungt og seint, men eg hugsi, at tað hevði verið munandi verri stætt hjá framleiðarunum og bøndunum í dag, um Bóndafelagið einki hevði gjørt. Og tað er ikki komið nógv alment fram um tað arbeiði, sum er gjørt.

Óla Krisjan Debess sigur at enda:

— Vit mugu viðganga, at vit hava gjørt ov lítið. Men tað hevur eisini verið strítið at fáa ymiskt íggj. Hugsio bert um búnaðarskúlan, sum kom á tingborð fyrri seks árum síðani.

Tað kundi sjálvandi hava verið gjørt meira frá Bóndafelagnum, men tað, sum er avgerandi, er, hvørja stóðu politikararnir hava til landbúnaðin.